

תומר פרסיקו

זו התייוונות

חורבן בית המקדש השני. עזבו אותנו מבניית חברת מופת

מחנה הימין מבטא מסר אחיד: אין ולא יהיה שינוי. כדי לשמור על החיים נסכים לוותר על חיים ראויים

גם לכוונן חריגה. לבנות בישראל חברת מופת שתהיה מודל מודרני של שגשוג ותיקון חברתי. כן, אור לגויים. כאשר דוד בן גוריון דיבר על כך ש"ימות המשיח חשור" ביים יותר משיח, והעם היהודי חי בימות המשיח, הוא התכוון לר"מ שללא הציפייה לחריגה, ללא השאיפה למה שאין וצריך להיות, אין קיומו של העם היהודי שלם. זה הרקע שכנגדו יש להבין

חשוב – באמצעות מעשיו. הוא לבדו נושא באחריות להוציאה מהכוח אל הפועל, הוא לבדו נושא ביומרה לחריגה מהקיים כדי לה" גשים את מה שמהותית ועקרונת לא קיים, אבל מחכה להתקיים. גם לאחר אלפי שנים ניתן למ" צוא את המאפיינים האלה בתנו" עה הציונית. בצד התקווה לח" זרה למשפחת העמים ביקשה הציונות, המדינית והתרבותית,

לאנושות ומטרה שעליה להגשים ככלל. במובן הזה אריסטו משרטט מציאות של שגרה טבעית, שהשינויים בה לעולם אינם מהותיים. במלים אחרות, ההלניזם לא מציג יומרה לייחודיות סגולית. ערי הפוליס השונות התחרו ביניהן בכל דבר – מצורת המשטר ועד לספורט – אבל לא היתה עיר שטענה שהיא נבחרה על ידי האל העליון (היחיד) לעולמיים, ושיש לה משימה היסטורית מיוחדת וייחודית. לא היתה עיר שהיתה מתנגדת לכך שההבדלים בינה לבין הערים סביבה יטושטשו לטובת קהילה אחידה ואוניברסלית. להיפך.

המסורת היהודית בעת העתיקה שונה בכל אחד מהמאפיינים האלה. היא פרטיקולריסטית, בעלת תפישה היסטורית טלאולוגית, מכוונת ליעוד מסוים ומדברת על סיום ההיסטוריה (גאולה). הרעיון המשיחי מופיע בה גם כייצאה ברורה מהטבעי והשגרתי (גר זאב עם כבש). במלים אחרות, היהדות מציגה את רעיון החריגה: העם החריג, שמוטל עליו ייעוד חריג, שיוגשם בזמן חריג. כמוכן, גם למסורת היהודית יש שאיפה אוניברסלית ובשורה אוניברסלית, אולם אלה מתממשות דווקא דרך גורלו הפרטיקולרי של עם מסוים, ולא פחות

השוואה בין "היהדות" לבין "התרבות היוונית" הפכה לאחת ממצוות החג ולעוד הזדמנות לח" דד את יומרת הייחודיות של המסורת היהודית. גם אם החשמונאים עצמם התייוונו בתוך שנות דור, תהיה זו טעות להחמיץ את ההבדלים ששררו בין שתי התרבויות, וההשוואה ביניהן, גם אם היא בה" רחב פשטנית, מציעה לנו מבט בייקורתי על ימינו.

הבה ננסח זאת כך: התרבות ההלניסטית השתיתה עצמה על האוניברסלי. במקביל, היא דחתה את היוצא מהכלל. ניקח את הפילוסופיה האריסטוטלית כדוגמה מייצגת. אריסטו מתייחס אל הטבע כאל מערכת, ואל הזמן כאינסופי לכל כיוון. עולם כמנהגו נוהג, מאו ומעולם, ומאו ועד עולם. גם החברה כך. יש מעמדות חברתיות, והם קבועים. יש סוגים של משטרים פוליטיים, גם הם קבועים. יש אדונים ועבדים, אזרחים ונתינים, וכולם מסודרים בקהילה שהיא בפוטנציה אוניברסלית: היא יכולה לחול על העולם כולו. אצל אריסטו לכל דבר יש טלוס, כלומר מטרה והגשמה, אבל אין טלוס להיסטוריה. לא מצפים להשלמתה ולקצה. אצל אריסטו לכל אדם יש ייעוד ופוטנציאל ש"ליו לממש, אולם אין ייעוד כללי

את הטרגדיה שבמציאות הנוראה כחית, אותה מציאות שבה יש ראל משלימה אט"אט עם אוכדן התקווה לרוממות ומתפרקת מהשאיפה למופת. לבד ממס השפתיים הרפה של ראש הממשלה על שתי מדינות אי שם מעבר לקשת, מחנה הימין מדבר בקור לות שונים, אבל עם מסר אחיד: אין ולא יהיה שינוי, הים אותו ים והשכנים אינם טובים. אין ברירה אלא לשלוט על מיליוני בני אדם בכוח, פאקס ישראליאנה לעולימים מהירדן לים.

החזון שמוביל מחנה הימין בעת הזאת מבטא אפוא נטישה רבתי של התפישה היהודית המסורתית שכן גוריון כינה "ימות המשיח". אין בו תיקון ואין העפלה, אין ציפייה לטוב אלא השלמה עם הרע. עזבו אותנו מבניית חברת מופת, או אפילו חברה הגונה, הם אומרים. כדי לשמור על החיים נסכים לוותר על חיים ראויים. במקום "תיקון עולם במ" לכות שדי" הסיסמה המובילה היא "אין ברירה", והיא מובילה למעגלים נשנים וחוזרים של סבל. עולם כמנהגו נוהג, אחד כייבושנו לעולם ועד.

בחנוכה הזה יש לומר: זו התייוונות.

ר"ד תומר פרסיקו הוא עמית מחקר במכון שלום הרטמן והמנהל האקדמי של עלמא